

LECTURI ȘCOLARE

*6000 de expresii
și locuțiuni românești*

BĂTRÂNEȚEA-I CU POVEȚE, TINEREȚEA-I CA SĂ-NVEȚE

*Antologie
de Anatol Vidrașcu*

*Ilustrații
Alex Dimitrov • Serge Samsonov*

LITERA
București

Cartea reunește 6000 de unități frazeologice românești. Majoritatea au fost extrase din edițiile indicate în bibliografie, cu precădere din cele apărute la editura noastră, antologatorul propunându-și să dea o sinteză cât mai reprezentativă a înțelepciunii populare românești, criteriul estetic, alături de cel al frecvenței utilizării acestora, fiind decisive.

Am renunțat deliberat la clasificarea tematică sau după cuvântul principal, tentativă aproape irealizabilă, dovadă și încercările de până acum, și am plasat frazele în ordine alfabetică.

Numărul expresiei frazeologice ilustrate este evidențiat cu aldine.

Am aplicat normele ortografice în vigoare, abandonând formele mai greoaie din textele vechi. În cazul variantelor, am plasat, între bare, formele/derivațiile sinonimice sub care mai circulă. Antonimele le-am separat cu două bare.

Unele dintre aceste idiomuri sunt comune mai multor popoare, dar le-am inclus în această antologie măcar și pentru simplul fapt că s-au încetățenit demult în limba română.

Am folosit în loc de prefață un text, scris, la rugămintea noastră, de regretatul publicist Constantin Tănase, iar drept postfață am ales un fragment din Scrisoarea XII (Păcală și Tândală) de Costache Negruzzi, pentru a demonstra, dacă mai era nevoie, că înțelepciunea populară a românilor a fost și rămâne o sursă inepuizabilă, mereu vie pentru crearea unor opere artistice închegate, plastice, pitorești, pline de savoare, umor și tâlc.

În sfârșit, pentru a pune în valoare, dar și a oferi cititorului posibilitatea să înțeleagă și să memorizeze mai ușor o expresie sau alta, am ilustrat generos cartea cu imagini ale graficienilor Alex Dimitrov și Serge Samsonov.

A.V.

1. **A** abate de la calea cea bună/dreaptă.

2. **A** adormi buștean, adânc/dus, ca mort/.

3. **A** aduce apă după ce s-a stins focul.

4. **A** aduce la sapă de lemn.

5. **A** aduna nuiete pentru spinarea sa.

6. **A** aduna surcele unde altul a tăiat lemne.

7. **A** afla târgul și țara.

8. **A** ajunge (cuiva) cuțitul la os.

9. **A** ajunge de batjocura/gura, pomina, râsul, ocara/ lumii.

10. **A** ajunge de clacă/dârvală.

11. **A** ajunge de la moară la râșniță/morișcă.

12. **A** ajunge de poveste/basm.

13. **A** ajunge de râsul satului/târgului, curcilor, găinilor/.

14. **A** ajunge din cal măgar.

15. **A** ajunge în mintea/doaga copiilor.

16. **A** ajunge la ananghie/aman, strâmtoare/.

17. **A** ajunge la covrigi calzi.

18. **A** ajunge la cuțite cu cineva.

A ajunge la ananghie.

19. **A** ajunge la sapă de lemn.

20. **A** ajunge/veni la spartul târgului/iarmarocului.

21. **A** ajunge nici cal, nici măgar.

22. **A** ajunge otreapă de vase.

23. **A** ajunge slugă la măgar.

24. **A** ajunge/trăi până la adânci bătrânețe.

25. **A** ajuns lupul de jocul câinilor.

26. **A** ajuns oul mai cu minte ca găina.

27. **A** ajuns un papugi, țipă ca un surugi.

28. **A** alege brânza din/de zer.

29. **A** alege neghina din grâu.

A alergia după doi iepuri.

30. **A** alergia după doi iepuri.
 31. **A** alergia în sus și-n jos.
 32. **A** alergia tot într-un suflet.
 33. **A** ales până a cules.
 34. **A** apuca cu mâna de sabia goală.
 35. **A** apuca/lua câmpii.
 36. **A** apuca luna cu mâna și soarele cu picioarele.
 37. **A** apuca sărăcia de coadă.
 38. **A** arăta cu degetul (pe cineva).
 39. **A** arăta spatele (cuiva).
 40. **A** arde cu fierul roșu.
 41. **A** arde dracului tămâie.
 42. **A** arde locul sub el.
 43. **A** arunca banii în vânt/baltă, pe fereastră/
 44. **A** arunca la coș.
 45. **A** arunca mănusa (cuiva).
 46. **A** arunca praf în ochi.
 47. **A** asculta cu o ureche/cu toate urechile.
 48. **A** astupa soarele cu degetul.
 49. **A** asuda sub limbă.
 50. **A** aștepta ca mortul colacul.
 51. **A** aștepta cu plăcinte calde (pe cineva).
 52. **A** aștepta să-i cadă mere mălăiețe în gură.
 53. **A** aștepta să-i pice mură-n gură.
 54. **A** auzit clopotul, dar nu știe la care biserică.
 55. **A** avea/afla, găsi/ ac de cojocul cuiva.
 56. **A** avea apă/bumbac în urechi.
 57. **A** avea apă în gură.
 58. **A** avea apucături de vulpe și suflet de lup.
 59. **A** avea bani gârlă/cu sacul.
 60. **A** avea boală la vorbă lungă.
 61. **A** avea burtă de iapă și picioare de cal.

62. **A** avea cap de cuc/fag, fier, găscă/
 63. **A** avea cap sec/pătrat.
 64. **A** avea capul ca dovleacul.
 65. **A** avea cătătură/ochișori de vulpe.
 66. **A** avea ceafa lată.
 67. **A** avea clei/lipici la mână.
 68. **A** avea curaj de curcă beată.
 69. **A** avea de lucru până în gât/peste cap.
 70. **A** avea dinți de papură.
 71. **A** avea fața scrisă în icoane.
 72. **A** avea ferestre și prin vârful casei.
 73. **A** avea fluturi/fumuri, gărgăuni, gândaci/ în cap.
 74. **A** avea gădilici la limbă.
 75. **A** avea greieruși la cap.
 76. **A** avea gura/limbă slobodă.
 77. **A** avea gură/limbă de aur.
 78. **A** avea inima aproape de gură.
 79. **A** avea inimă de câine/piatră.
 80. **A** avea limbă lungă.
 81. **A** avea limbă de miere.
 82. **A** avea mătrăgună în creier.
 83. **A** avea mâini de aur.
 84. **A** avea mâna curată.
 85. **A** avea mâna lungă.
 86. **A** avea mână bună.
 87. **A** avea mână spartă.
 88. **A** avea memorie scurtă.
 89. **A** avea meserie în sânge.
 90. **A** avea nagăț.
 91. **A** avea nas.
 92. **A** avea noroc chior/cu carul; câtă frunză și iarbă/
 93. **A** avea nouă vieți.
 94. **A** avea o coastă de drac.
 95. **A** avea o piatră pe inimă.
 96. **A** avea obraz de scoarță.
 97. **A** avea obraz subțire.
 98. **A** avea ochi de șoim/vultur.
 99. **A** avea ochi răi.
 100. **A** avea orbul găinilor.
 101. **A** avea/băga, vâr/ (pe cineva) în buzunar.

A avea pe cineva în buzunar.

A bate apa să aleagă unt.

102. **A** avea pe dracul în pungă.
 103. **A** avea pe vino-ncoace.
 104. **A** avea perdea la ochi.
 105. **A** avea peri pe limbă.
 106. **A** avea proptele/pile, spete!.
 107. **A** avea scaun la vorbă.
 108. **A** avea simțul datoriei.
 109. **A** avea spirit de echipă.
 110. **A** avea stea în frunte.
 111. **A** avea tragere de inimă (pentru cineva).
 112. **A** avea umbletul câinelui.
 113. **A** avea un os de ros.
 114. **A** avea un start/început bun.
 115. **A** avea ureche muzicală.
 116. **A** avea urechi de lup.
 117. **A** avea vorba ca unsă cu miere.
 118. **A** avea vorba frumoasă.
 119. **A** avea zile cu carul.
 120. **A** bate apa în puiă.
 121. **A** bate apa să aleagă unt.

122. **A** bate câmpii.
 123. **A** bate cu propriile lui arme (pe cineva).
 124. **A** bate drumurile.
 125. **A** bate gura de clacă.
 126. **A** bate la cap (pe cineva).
 127. **A** bate obrazul cuiva.
 128. **A** bate palma.
 129. **A** bate pasul pe loc.
 130. **A** bate toba în târg și la moară.
 131. **A** bate țol/amar pe cineva.
 132. **A** bate ulițele.
 133. **A** băga de seamă.
 134. **A** băga funia navei prin urechea acului.
 135. **A** băga de viu în mormânt/pământ (pe cineva).
 136. **A** băga în năbădăi/groază, spaimă, sperieți, răcori/ (pe cineva).

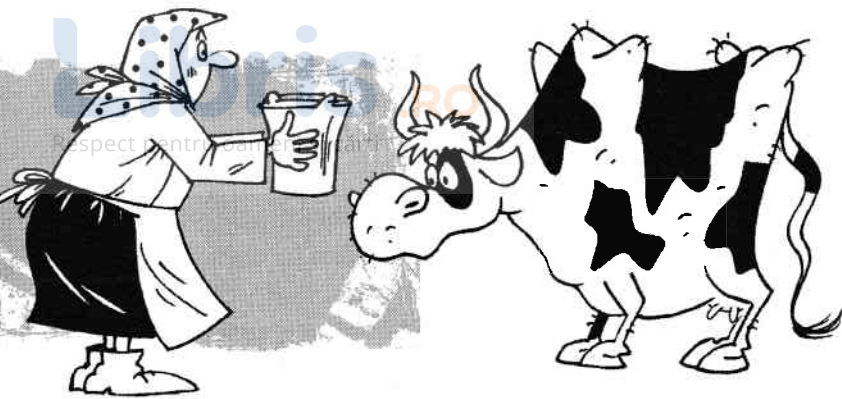
A călca în străchini.

137. **A** băga în sac (pe cineva).
 138. **A** băga la apă (pe cineva).
 139. **A** băga/pune, vârî/ mână în foc (pentru cineva).
 140. **A** băga nasul în pământ de rușine.
 141. **A** bea tot amarul.
 142. **A** cădea ca din pod.
 143. **A** cădea/pica cerul pe cineva.
 150. **A** cădea/ședea muscal pe capul cuiva.
 151. **A** cădea o iarnă grea.
 152. **A** cădea pe gânduri.
 153. **A** călca cu dreptul/stângul.
 154. **A** călca în străchini.
 155. **A** călca pe bătătură/nervi, picior/ (pe cineva).
 156. **A** călca pe urmele cuiva.

A căuta bucluc cu lumânarea.

144. **A** cădea cu tronc la inimă (cuiva).
 145. **A** cădea din lac în puț.
 146. **A** cădea în brânci.
 147. **A** cădea în cursă.
 148. **A** cădea/da în mintea copiilor.
 149. **A** cădea la pace (cu cineva).
 157. **A** călca șarpele pe coadă.
 158. **A** căpăta/prinde aripi.
 159. **A** căra apa cu ciurul.
 160. **A** căra apă la fântână/râu.
 161. **A** căra lemne în pădure.
 162. **A** căuta acul în carul cu fân.
 163. **A** căuta bucluc/ceartă cu lumânarea.

A cere lapte de la o vacă stearpă.

164. **A** căuta (ceva) ca iarba de leac.
 165. **A** căuta capăt/sămânță de vorbă.
 166. **A** căuta ce n-a pierdut.
 167. **A** căuta de lindini pe cineva.
 168. **A** căuta iepuri în biserică.
 169. **A** căuta nod în papură și pete în soare.
 170. **A** căuta ou cu toartă.
 171. **A** căuta potcoave de cai morți.
 172. **A** căuta ziua de ieri.
 173. **A** cânta surzilor.
174. **A** cere lapte de la o vacă stearpă.
 175. **A** cere lână de la broască.
 176. **A** cere pe un lucru cât dracu' pe tată-său.
 177. **A** cere socoteală/seamă (cuiva).
 178. **A** cheltui mult și fără nicio socoteală.

179. **A** clădi pe nisip.
 180. **A** coase petic la petic.
 181. **A** coborî cu hârzobul din cer.
 182. **A** crăpa fierea în cineva.
 183. **A** crește ca din apă.
 184. **A** crește pui de năpărcă.
 185. **A** croi/pocni, trăsni/pe cineva.
 186. **A** cui e iapa, e și mînzul.
 187. **A** cui e vaca să-și ție vițelul.
 188. **A** culege pere din prun.
 189. **A** cunoaște ceva din talpă.
 190. **A** cunoaște de urât și de frumos (pe cineva).
 191. **A** da/turna apă la moara cuiva.
 192. **A** da aripi cuiva.
 193. **A** da bir cu fugiții.
 194. **A** da buzna/năvală ca chiorul.
 195. **A** da cal și a lua măgar.
 196. **A** da cinstea pe rușine și pacea pe gâlceavă.

197. **A** da/fi chit.
 198. **A** da colac și lumânare.
 199. **A** da cu barda în Dumnezeu.
 200. **A** da cu barda-n lună.
201. **A** da cu băta-n baltă.
 202. **A** da cu bobii.
 203. **A** da cu crucea (peste cineva).
 204. **A** da cu nasul (pe cineva).
 205. **A** da cu oiștea-n gard.
 206. **A** da cu piciorul.
 207. **A** da cu tifla cuiva.
 208. **A** da de bucluc/belea.
 209. **A** da de chelțuială (cuiva).
 210. **A** da de fundul sacului.
 211. **A** da de gol.

212. **A** da din coadă.
 213. **A** da din coate.
 214. **A** da flămândului scobitoare.
 215. **A** da iepurele la imaș.
 216. **A** da în gropi ziua în amiaza mare.
 217. **A** da/spune lucrurile pe față.
 218. **A** da în bară.
 219. **A** da mâna cu moartea.
 220. **A** da mână liberă cuiva.
 221. **A** da nas cuiva.
 222. **A** da nas în nas cu cineva.
 223. **A** da năvală ca porcul.
 224. **A** da norocul peste cineva.
 225. **A** da o mână de ajutor (cuiva).

A da cu băta-n baltă.